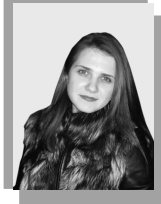

УДК 316.614-057.875-055.1/.3

*Войтовська А. І.,
викладач кафедри
соціальної педагогіки
та соціальної роботи,
Уманський державний
педагогічний університет
імені Павла Тичини
(Умань, Україна)*

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСТВА

Вищим навчальним закладам необхідно створити в процесі гендерної соціалізації культурний і професійний ідеал, до якого має прагнути кожен студент. Важливим напрямком гендерної соціалізації студентів з інвалідністю є навчальна робота. В ході цієї роботи у студентської молоді закріплюються набуті знання, формуються необхідні комунікативні навички без проявів дискримінації та вільні від гендерних стереотипів, розвивається толерантність. Упровадження гендерної складової у навчальну роботу ВНЗ потребує системного підходу, що, перш за все, передбачає високий рівень гендерної чутливості керівного складу ВНЗ.

Ключові слова: *гендерна соціалізація, гендерне виховання, навчальний процес, студентство з інвалідністю, вищі школи.*

Высшим учебным заведениям необходимо создать в процессе гендерной социализации культурный и профессиональный идеал, к которому должен стремиться каждый студент. Важным направлением гендерной социализации студентов с инвалидностью является учебная работа. В ходе этой работы у студенческой молодежи закрепляются полученные знания, формируются необходимые коммуникативные навыки без проявления дискриминации и свободные от гендерных стереотипов, развивается толерантность. Внедрение гендерной составляющей в учебную работу вузов требует системного

подхода, что, прежде всего, предполагает высокий уровень гендерной чувствительности руководящего состава вузов.

Ключевые слова: гендерная социализация, гендерное воспитание, учебный процесс, студенчество с инвалидностью, вузы.

Higher educational institutions must create in the process of gender socialization and professional cultural ideal, which must seek every student. It is rooted gender stereotypes is a prerequisite root causes and various manifestations of inequality, including gender inequality, discrimination and violence based on gender. The family, marriage, children are essential values of each society. A special attention should be paid cim'yi students with disabilities. An important focus of gender socialization of students with disabilities have educational work.

In the course of this work in students fixed their knowledge, forming the necessary communication skills without discrimination and free of gender stereotypes, tolerance develops. Introduction of gender component in educational institutions work requires a systematic approach that primarily involves a high level of gender sensitivity leadership of the university.

Implementation of the training of the university students with disabilities to gender space should be in certain areas. We can classify the blocks of gender-oriented knowledge: national constituent, intellectual, moral, physical, occupational, family and legal components.

The result of the process of formation of gender socialization is not just a student in the proper sense of the essence of moral standards and guidelines in the field of relationship articles, but also need to follow them in all fields. In the process of engaging students with disabilities to gender educational space of the university must achieve gender of students in social responsibility.

In the study of the university and there is no need of boys and girls with disabilities make students more like the opposite sex. The aim is to assist and boys and girls with disabilities to become happy people, that they can fully realize their capabilities and features so pleased of his life, were confident in themselves and their future.

Keywords: gender socialization, gender education, educational process, students with disabilities, the highest ever.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Проблема гендерної соціалізації у вищій школі – це, по суті, проблема самовиховання, саморозвитку, самовдосконалення особистості студента вищого

навчального закладу, вирішення якої можливе завдяки створенню об'єктивних та суб'єктивних умов для формування студентами необхідних якостей і відношень до оточуючого світу. На нашу думку, вищим навчальним закладам необхідно створити в процесі гендерної соціалізації культурний і професійний ідеал, до якого має прагнути кожен студент. Це образ культурного, ініціативного, прагматичного, висококваліфікованого, гуманного, морального, законотворчого громадянина України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання доцільності гендерної освіти та виховання, підготовки кадрів до реалізації ідеї гендерної рівності, інтеграції гендерного підходу в навчально-виховний процес обґрунтовують такі науковці, як Т. Дороніна, Т. Голованова, С. Гришак, Л. Кобелянська, О. Кікінежді, В. Кравець, О. Любарська, О. Цокур, Л. Міщик.

Мета статті полягає не лише у формуванні правильного розуміння сутності моральних норм та установок у сфері взаємин статей студентів, але й у потребі керуватися ними в усіх сферах діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні в Україні діє мережа осередків гендерної освіти. Їхня діяльність суттєво поживила розвиток гендерних досліджень в Україні, особливо у напрямку підготовки і видання літератури з гендерної проблематики, написання дисертацій, створення тематичної бібліотеки й бази даних, розробки та апробації форм і методів гендерної освіти та виховання, привернення уваги громадськості до актуальних гендерних проблем [2, с. 156].

Спектр питань, якими опікуються центри гендерної освіти, засвідчує міждисциплінарність і багатоаспектність означеної тематики, зокрема, інноваційні форми гендерної просвіти, лідерство, баланс сімейної та професійної сфер, відповідальне батьківство, впровадження гендерного підходу в освіту, гендерне бюджетування, вивчення та адаптація успішного зарубіжного досвіду, протидія дискримінації, насильству й торгівлі людьми тощо.

Осередки гендерної освіти діють при вищих навчальних закладах різних напрямів (класичних, педагогічних, технічних, медичних, військових та інших).

Виходячи з вищенаведеного, вважаємо за доцільне при кожному ВНЗ створити Центр гендерної освіти. Основна робота якого спрямована на гендерну соціалізацію студентів.

Сім'я, шлюб, діти є невід'ємними цінностями кожного суспільства. Сучасна молодь визнає цінність сім'ї, сімейного способу життя,

відповідально ставиться до створення власної родини, прагне забезпечити матеріальну базу для її існування. Найбільш значущим для юнаків є досягнення в сім'ї душевного комфорту, взаємин любові та поваги, народження та виховання дітей. Але відсутність позитивних зразків для статево-рольового становлення, чоловічої та жіночої ідентифікації, гармонійної взаємодії всередині сім'ї негативно відбивається на функціонуванні молодих сімей і є чинником розпаду шлюбно-сімейних структур. Особливої уваги потребують молоді студентські сім'ї.

За статистикою Фонду народонаселення ООН: 61 % шлюбів в Україні закінчуються розлученням через нерівномірний розподіл обов'язків у родині.

Саме вкорінені гендерні стереотипи є передумовою та глибинною причиною різних проявів нерівності в суспільстві, таких як гендерна нерівність, дискримінація та насильство за гендерною ознакою. У вересні 2015 року Київський міжнародний інститут соціології провів дослідження, яке показало, що майже половина (49,3 %) українок бажать справедливості у розподілі хатньої роботи [3, с. 59]. Тому ми вважаємо за необхідне проведення тренінгової програми для студентства "Підготовка молоді до сімейного життя". Таким чином, підготовка до сімейного життя покликана сформувати спрямованість на іншу людину, розуміння її зовнішніх виявів і внутрішніх станів, здатність помічати переживання іншої людини, психологічно підтримувати її, що сприяє розвитку таких якостей, як симпатія, емоційна гнучкість, емоційна стабільність, розуміння потреб партнера, поблажливість, адаптивність, здатність поступатися. Саме тому надзвичайно актуальним наразі постає дослідження питання формування системи сімейних цінностей у молодого покоління, адже у непростих життєвих умовах саме сім'я протистоїть соціальній напруженості, є для особистості консолідуючим центром, створює чуттєво-емоційний комфорт для кожного, середовище для зростання й розвитку дитини.

Гендерне виховання ґрунтується на засадах гуманітарної педагогіки, яка акцентує на тому, що: немає статево-відповідних видів людської діяльності; освоєння будь-якого виду занять залежить від індивідуальних інтересів, здібностей, мотивації діяльності; чоловік і жінка відіграють однаково значущі ролі в сім'ї та вихованні дитини; хлопці і дівчата, чоловіки і жінки мають рівні можливості в оволодінні трудовими вміннями та навичками кар'єрного зростання; у вихованні дітей слід виходити з тези про рівні здібності, можливості статей і їхніх життєвих сценаріїв; недопустимо протиставляти дітей за статевою

ознакою в різних сферах життєдіяльності, іграх, навчанні, планах на майбутнє; необхідно розвивати вміння дітей протистояти стереотипам і статево-типізованим очікуванням; важливо підтримувати дружнє співіснування статей у гендерно-нейтральному вихованні. Вони мають отримати рівнозначне виховання на базі однакових статевих ролей, включення в однакові види діяльності [1, с. 119].

Важливим напрямком гендерної соціалізації студентів є навчальна робота. У ході цієї роботи у студентської молоді закріплюються набуті знання, формуються необхідні комунікативні навички без проявів дискримінації та вільні від гендерних стереотипів, розвивається толерантність.

У навчальній діяльності ВНЗ немає потреби хлопців і дівчат зроби́ти більш схожими на студентів протилежної статі. Мета полягає у тому, щоб допомогти й хлопцям, і дівчатам стати щасливими людьми, щоб повною мірою вони могли реалізувати свої здібності й особливості, щоб одержували задоволення від свого життя, були впевненими у собі й своєму майбутньому.

Завдання гендерного простору навчальної діяльності ВНЗ є неоднозначним: з одного боку, треба навчити студентів жити у сучасному суспільстві, бути “як усі”, а з іншого – розвивати здібності і свою індивідуальність через гендерний підхід, тобто навчити бути самим собою, враховувати у повній мірі здібності окремих індивідів, не перебільшувати соціостатеві особливості хлопців і дівчат [5]. Цей підхід дасть студентам більшу свободу вибору й самореалізації, допоможе бути досить гнучкими і вміти використовувати безпечні можливості поведінки.

Упровадження гендерної складової в навчальну роботу ВНЗ потребує системного підходу, що, перш за все, передбачає високий рівень гендерної чутливості керівного складу ВНЗ.

Ми виділяємо наступні блоки гендерно-орієнтованих знань, які умовно можемо співвіднести з напрямками навчальної діяльності студентів, і які певною мірою сприятимуть формуванню гендерного світогляду молоді, зміні ціннісних установок у напрямку егалітарних ідей, досягнення партнерства на засадах рівності, як інтегрального показника вихованості студентської молоді.

1. Національна складова. Цей блок гендерної інформації буде сприяти становленню активної громадянської позиції в напрямі усвідомлення значущості тих необхідних гендерних перетворень, що відбуваються у всьому світі й в Україні також.

2. *Інтелектуальна складова.* Блок гендерних знань основних категорій і понять гендерного аналізу, завдяки яким, студенти через буття критичного мислення повинні осмислити існування гендерної системи в сучасному суспільстві, її асиметрії, конструктивістського походження “жіночого” та “чоловічого”, їхньої диференціації. Оволодіння цими знаннями надасть можливість застосування гендерної методології до аналізу будь-яких суспільних процесів.

3. *Моральна складова.* Цей блок містить знання, спрямовані на формування системи відношення до суспільства, інших людей, до самого себе. Усвідомлення гендерних особливостей індивідуумів дозволить розвинути гендерну чутливість, здатність до переживання, поваги до іншого/іншої, культури міжособистісних взаємин між статями, культури власної гендерної поведінки.

4. *Фізична складова.* У даний блок ми помістили знання, які дозволять враховувати особливості спортивних інтересів студентів різної статі, зрозуміти роль гендерних стереотипів у процесі формування фізичної культури, соціокультурне походження стереотипів.

5. *Трудова складова.* Гендерно-орієнтовані знання цього блоку спрямовані на осмислення проблем гендерної нерівності в економічній сфері, гендерних особливостей вибору майбутньої професії.

6. *Сімейна складова.* Знання блоку нададуть можливість проаналізувати існування традиційних патріархатних установок виховання дітей різної статі, зв'язок міжособистісних взаємин і гендерних ролей у родині, роль сім'ї у відтворенні традиційних гендерних стереотипів, їхній негативний вплив на розвиток подружніх і батьківських відносин.

7. *Правова складова.* Оволодіння знаннями даного блоку дозволить усвідомити потребу сучасного суспільства в гендерно-орієнтованому законодавстві, яке сприятиме забезпеченню гендерної рівності, надання рівних можливостей обом статям – і жінкам, і чоловікам.

Ми вважаємо, що впровадження гендерної складової у навчальну діяльність передбачає реалізацію системи заходів, а саме: включення гендерної складової у розділи плану навчальної роботи ВНЗ; інформаційно-методичний супровід навчальних заходів, що проходять у стінах ВНЗ з метою відстеження наявності та репродукування гендерних упереджень і стереотипів; організацію та проведення систематичних навчань щодо підвищення рівня гендерної чутливості професорсько-викладацького складу ВНЗ; створення в університеті атмосфери, вільної від стереотипів. У організації навчальної діяльності студентів слід використовувати різноманітні форми виховної роботи,

серед яких: тренінги, круглі столи, майстер-класи, відеоклуби, кінозали та відеоекскурсії, екскурсії, табори, школи, естафети, флеш-моби, квести, конкурси студентських робіт, фотоконкурси тощо.

У ході їх реалізації доцільно застосовувати нові інформаційні технології: активність у соцмережах, участь у форумах, створення гендерно-чутливих інформаційних продуктів, таких, як відеоролики, листівки, плакати тощо.

Результат процесу формування гендерної соціалізації полягає не лише у правильному розумінні студентом сутності моральних норм та настанов у сфері взаємин статей, але й потреби керуватися ними в усіх сферах діяльності [4, с. 83]. У процесі залучення студентів до гендерного простору навчальної діяльності ВНЗ необхідно досягнути розвитку в студентства соціальної відповідальності у взаєминах між статями, переконання, що і у сфері інтимних відносин людина не є незалежною від суспільства; прагнення мати сім'ю, що відповідає сучасним вимогам суспільства: рівноправність батька й матері в сім'ї, свідоме та відповідальне ставлення до виховання дітей; здатності розуміння інших людей і почуття поваги до них, у першу чергу, як до людей взагалі, у другу – як до представників чоловічої чи жіночої статі, здатності враховувати й поважати їх специфічні статеві особливості в процесі спільної діяльності; здатності й прагнення оцінювати свої вчинки щодо інших людей з урахуванням статевої належності, виробляти поняття хорошого й поганого вчинку в сфері цих відносин; усвідомлення себе представником своєї статі, що підтримує самооцінку та почуття самоповаги, впевненість і потенціал самореалізації; формування необхідних навичок спілкування й взаєморозуміння у сфері міжстатевих стосунків; формування досвіду нестатевої любові, дружніх стосунків між представниками різних статей.

Реалізація навчальної діяльності ВНЗ студентства до гендерного простору має відбуватися за таким напрямом: розширення можливостей для самореалізації студентів (наприклад, заохочення дівчат до занять спортом, а хлопців – до самообслуговування); організація досвіду рівноправного співробітництва хлопців і дівчат у спільній діяльності; зняття традиційних культурних заборон на емоційне самовираження хлопців, заохочення їх до вираження почуттів; створення з дівчатами досвіду самозаохочення й підвищення самооцінки (наприклад, технологія щоденника з фіксуванням успіхів); створення умов для тренування міжстатевої чутливості (наприклад, через театралізацію, обмін ролями); залучення обох батьків (а не лише матерів) до виховання дітей.

Висновки та перспективи подальших розвідок наперед. У цілому, гендерний підхід в освіті – це індивідуальний підхід до прояву дитиною своєї ідентичності, що дає людині більшу свободу вибору та самореалізації, допомагає бути достатньо гнучким і вміти використовувати різні можливості поведінки. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у підготовці викладацького складу в умовах гендерно-чутливого простору ВНЗ.

Література:

1. Гендерна освіта і виховання студентської молоді в процесі соціалізації: теорія та практика : монографія / С. Я. Харченко, С. М. Гришак, Н. С. Шабаєва. – Луганськ : Вид-во ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2013. – 258 с.
2. Гендерні стандарти сучасної освіти : збірка рекомендацій. – Частина 1 // ПРООН. – К., 2010. – 303 с.
3. Голованова Т. П. Теорія і практика формування Гендерної рівності студентської молоді : монографія / Т. П. Голованова. – Запоріжжя : Запорізький нац. ун-т, 2007. – 338 с.
4. Проблеми освіти : науково-методичний збірник / кол. авт. – К. : Науково-методичний центр вищої освіти, 2003. – Вип. 36. – 172 с.
5. Штылева Л. В. Педагогика и гендер: развитие гендерных подходов в образовании [Электронный ресурс] / Л. В. Штылева // Женщина в российском образовании. – 2000. – № 3 (19). – Режим доступа: http://www.ivanovo.ac.ru/win1251/jornal/jor_nal3/shtil.htm. – Назва з екрана.